

7. Кибардина С.М. Валентность немецкого глагола: автореф. дис. на соиск. степени д-ра филол. наук: спец. 10.02.04 "Германские языки" / С.М. Кибардина. – Л., 1988. – 33 с.
8. Леута О.І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова / О.І. Леута. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 404 с.
9. Мирончук М.В. Семантика дієслів розташування в англійській, німецькій та українській мовах: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. филол. наук: спец. 10.02.17 "Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство" / М.В. Мирончук – Донецьк, 2006. – 20 с.
10. Недеялков В.П., Сильницький Г.Г. Типология каузативных конструкций. Морфологический каузатив / В.П.Недеялков, Г.Г. Сильницький. – Л.: Наука, 1969. – 311 с.
11. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики. – М.: Языки славянской к-ры, 2004. – 607 с.
12. Усатенко Т. П. Дієслова переміщення сучасної української літературної мови: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. филол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т.П.Усатенко. – Л., 1970. – 16 с.
13. Ehrlich V. Hier und Jetzt: Studien zur lokalen und temporalen Deixis im Deutschen / V. Ehrlich. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 132 s.
14. Helbig G. Theoretische und praktische Aspekte eines Valenzmodelle / G. Helbig. – Halle (Saale), 1971. – 278 s.
15. Kaliuščenko V.D. Deutsche denominalen Verben / V.D. Kaliuščenko // Studien zur deutschen Grammatik. – Tübingen: Narr. – 1988. – Bd. 30. – 180 s.
16. Kulikov L.I., Nedjalkov V.P. Questionnaire zur Kausativierung / L.I. Kulikov, V.P. Nedjalkov// Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – Berlin: Akademie-Verlag, 1992. – S. 137-149.
17. Persson I. Die kausative Struktur aus semantischer und pragmatischer Sicht / I. Persson // Sprache und Pragmatik. Lunder Symposium. – Lund: LiberLärmedel, 1979. – 167 s.
18. Rauh G. Tempora als deiktische Kategorien / G. Rauh // Indogermanische Forschungen. – 1984. – S. 1-25.
19. Wunderlich D. Über die Argumente des Verbs / D. Wunderlich // Linguistische Berichte 97. – 1985. – S. 183-227.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Інна Ступак – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри германської філології Донецького національного університету.

Наукові інтереси: зіставне вивчення мовних одиниць.

СТРУКТУРНІ ТИПИ ПОРІВНЯЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (на матеріалі англійської, німецької та української мов)

Людмила ЛИСЕНКО (Кіровоград, Україна)

У статті досліджуються порівняльні фразеологічні одиниці сучасної англійської, німецької та української мови. Аналіз фразеологічних одиниць спрямований на виявлення структурно-граматичного паралелізму та розходжень у цих мовах.

The paper focuses on the comparative phraseological units of modern English, German and Ukrainian languages. The analysis of phraseological units is directed on the exposure of structurally grammatical parallelism and divergences in these languages.

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується різноманітністю досліджень у сфері фразеології. Викликають особливий інтерес при цьому проблеми її ідеографічного (М.Ф. Алефіренко, А.О. Івченко, Ю.В. Солодуб, В.М. Телія та ін. [1; 8; 17]) та когнітивно-ономасіологічного аспектів (Ю.Д. Апресян, О.О. Селіванова, М.І. Толстой ін.). Актуальним залишається структурно-семантичний аналіз фразеологізмів. Так, в українській і російській мовах цьому питанню присвячені праці А.О. Івченко, В.І. Коваль, О.П. Левченко, Л.Г. Скрипник, В.Д. Ужченка та ін. [1; 9; 12; 18]. У германських мовах – англійській і німецькій – цю проблему розглядали Х.Бургер, А.Маккай, Б.І. Лабінська, Н.Г. Лисецька, Л.Сміт, В.Фляйшер, К.Фьольдес [10: 20–24]. Незважаючи на велику кількість праць із фразеології, не вирішеним залишається коло питань, пов'язаних із цією сферою лінгвістичних досліджень. Таким чином, актуальність нашої роботи зумовлена відсутністю праць, виконаних на основі контрастивного аналізу споріднених мов, зокрема англійської та німецької, та неспорідненої з ними – української.

Мета статті полягає у структурній характеристиці порівняльних фразеологізмів в англійській, німецькій і українській мовах. Об'єктом дослідження є порівняльні фразеологічні одиниці (далі – ФО) названих мов. Предмет дослідження становлять структурні особливості фразеологізмів англійської, німецької й української мов у порівняльному аспекті.

При відборі матеріалу дослідження нами встановлено критерії віднесення ФО до порівняльних. В аспекті фразеології це питання постає особливо гостро, адже в сучасному мовознавстві досі немає одностайної думки щодо розуміння багатьох теоретичних положень, зокрема ознак фразеологізмів і принципів їх систематизації та співвіднесеності до частин

мови. Фразеологізми у науковій літературі мають різні дефініції: вислови (рос. *речения* за М.В. Ломоносовим), ідіоми, ідіоматизми, фраземи, фразеологічні звороти, фразеологічні сполуки, крилаті вислови. Погляди науковців щодо сутності фразеологізму різняться. Так, наприклад, В.В. Виноградов, Л.П. Сміт, М.М. Шанський відносять сюди стійкі сполуки; О.І. Смирницький і Н.М.Амосова – лише певні групи [17; 2]. Підкреслюючи відмінність ФО у семантиці та синтаксичній структурі від прислів'їв і крилатих висловів, В.В. Виноградов не включав останніх до поняття ФО [5: 7]. Інший підхід простежується у Г.Айнеке, який включає до фразеологізмів навіть гасла, заклики, паролі, завуальовані форми та ін. [21].

У роботі дотримуємося широкого розуміння фразеології, яке поділяли О.М. Бабкін, О.І. Молотков, а також В.І. Коваль, В.М. Телія, Г.Айнеке, Л.Г. Скрипник, О.В. Кунін, О.С. Єфімов, Ю.М. Лебеденко та ін. [3; 7; 10; 12].

У працях англійських, американських і німецьких лінгвістів вживається термін "ідіома" на позначення ФО, одним із перших дослідників яких був Л.П.Сміт. Продемонструвавши багатство і різноманітність англійської фразеології, він згрупував ідіоми за різними критеріями, що перешкодило створенню певної класифікації, оскільки то ті, то інші ФО залишалися поза нею [13]. У визначених У.Боллом типах ідіом помітна відсутність відповідності загальній концепції ідіоми, в той час як у А.Маккая визначення семантики ідіом і віднесення їх до певного класу має відбуватися на рівні текстового аналізу [15]. Варто відзначити, що чітких меж сфери дослідження ФО іноземні науковці не встановили; радянські дослідники, навпаки, розробили навіть методику аналізу ФО. Фразеологізми системно описані саме у працях російських і українських лінгвістів, що враховувалося при проведенні аналізу порівняльних ФО.

Порівняльні фразеологізми – це структурно-семантичні утворення, яким притаманні властивості вільноорганізованих словосполучень і речень, але водночас також стабільність синтаксичної структури та лексичного наповнення. Такі фразеологічні одиниці функціонально спрямовані на пізнання об'єктивного світу за допомогою зіставлення предметів/явищ/процесів та є внутрішньо-організованою системою поняттєвих, емоційних, фоносемантичних структур, взаємодія яких сприяє творенню фразеологічної картини світу.

Порівняльні ФО яскраво відображають національно-культурну специфіку образної системи та реалій мови. Це утворюється завдяки наявності у їх складі лексем, що зберігають закодовану лінгвокраїнознавчу інформацію, необхідну для пояснення загального значення цих одиниць. Уже попередній огляд таких фразеологічних утворень показує широку розгалужену систему відношень між компонентами, від якої залежать їх різноманітні, наприклад компаративні значення. Тому актуальним є з'ясування системних і структурних зв'язків цих одиниць, що, у свою чергу, дасть можливість отримати повну картину таких зв'язків у фразеології в цілому.

Фразеологічні порівняння, які функціонально спрямовані на пізнання людиною предметів/явищ об'єктивного світу завдяки зіставленню їх спільних ознак [6]. Проблема дослідження компаративних фразеологізмів вичерпана недостатньою мірою. Дослідженню структурних, семантичних і стилістичних властивостей порівняльних ФО, а також їх функціонуванню в мовленні присвячено низку монографічних і дисертаційних розвідок в українській (М.Ф. Алефіренко, А.Ф. Марахова, Г.М. Доброльожа, А.М. Найда), англійській (Г.І. Ісіна, Р.М. Прохорова, А.В.Терентьев) та німецькій (З.А. Божеєва, В.Є. Куленко, В.Я. Михайлов, К.І. Мізін, Н. Burger, W. Fleischer, K.-D. Pilz, O. Schade та ін.) мовах. Ці наукові розвідки були спрямовані головним чином на вивчення семантичних та дистрибутивно-контекстуальних зв'язків ФО, що мало суттєве значення для висвітлення питання стійкості порівнянь і вмотивованості їх компонентів. Але проблеми структурного представлення та структурної організації порівняльних фразеологізмів у процесі їх утворення, а також зіставлення такого типу структур в різних мовах залишилися поза увагою науковців, що й зумовили вибір теми нашого дослідження.

Запропонований нами зіставний аналіз фразеологічних одиниць в структурно-граматичному аспекті направлений на виявлення їх структурно-граматичного паралелізму та структурно-граматичних розходжень в англійській, німецькій, українській мовах (матеріал дібрано за [5]).

У плані вираження фразеологічні одиниці являють собою визначену структурно-граматичну побудову, яка сконструйована за моделями вільних словосполучень або речень. Загальновідомо, що фразеологізми за своєю структурою не відрізняються від звичайного словосполучення. Вони побудовані за моделями тих чи інших вільних синтаксичних конструкцій, які існують в мові.

Перш ніж робити аналіз компонентів, слід розглянути лінгвістичну сутність порівняння, що є головним елементом при вивченні фразеологізмів із загальним значенням порівняння. Порівняння в плані вираження – це зіставлення одного предмета з іншим, який має загальні риси з першим. Порівняння в плані вираження – це конструкція, яка складається з трьох елементів:

I-го елемента – назви предмета який порівнюється з другим предметом (предмет порівняння або порівняльне).

II-го елемента – назви предмета, з яким порівнюється перший предмет (порівняльна частина).

III-го елемента – назви ознаки якості, дії, на яку орієнтується порівняння (основа порівняння).

Засоби вираження порівняння співвідносні з різними рівнями мови: синтаксичним, морфологічним, лексичним. Порівняння виконує дві функції в мові: логіко-інтелектуальну, тобто є методом пізнання об'єктивної дійсності та експресивну, тобто сприяє образності мови. Під фразеологічною одиницею із загальним значенням порівняння мається на увазі стале словосполучення, яке складається з двох компонентів, які з'єднані в одне семантичне поле або ціле за допомогою порівняльних сполучників **as, like** – в англійській мові; **wie** та **als**, а також їх еквівалентів **als ob, als wenn, wie wenn** – в німецькій мові; як, мов, наче, неначе – в українській мові. Рідше порівняння може виражатися і без прийменників. Напр.: укр. *повзти змією*.

Аналіз компонентів фразеологічних одиниць із загальним значенням порівняння дозволяє глибше розглядати їх структурно-семантичні якості і встановлювати їх структурно-семантичні моделі.

В якості перших компонентів фразеологічних одиниць виступають слова різних лексико-граматичних розрядів, а саме: дієслова, прикметники, дієприкметники та іменники. Перший компонент може бути представленим і словосполученням. Залежно від лексико-граматичної приналежності перших компонентів всі фразеологічні одиниці із значенням порівняння діляться на такі розряди: 1) вербальні фразеологізми; 2) ад'єктивні фразеологізми; 3) дієприкметникові фразеологізми; 4) іменникові фразеологізми; 5) фразеологізми на зразок речення.

Найбільшу групу складають вербальні фразеологічні одиниці із значенням порівняння. Слід зазначити, що найвиразніше ця група представлена в німецькій та українській мовах. В німецькій мові вона складає 31% від загальної кількості фразеологізмів (240), в українській мові дієслівні фразеологізми складають 30% від загальної кількості фразеологізмів (250). Найменше вербальних фразеологізмів в англійській мові. Їх кількість складає 20% від загальної кількості (265).

Вербальною слід вважати фразеологічні одиниці, які функціонально співвіднесені з дієсловом, тобто дієслово являється головним компонентом. Зв'язок між головним та залежним компонентами підрядних фразеологічних одиниць об'єктшній. Якщо говорити про фразеологізми із загальним значенням порівняння, то в якості порівняльного компонента виступають **like (as)** в англійській мові, **як, мов, наче** в українській мові та **wie (als)** в німецькій мові.

Напр.:

swim like a duck – як риба в воді
 leak like a sieve – текти, як діряве решето
 speak like a book – говорити, як по-написаному
 spend money like water – розтринькувати гроші
 schlafen wie ein Blamter – спати як убитий
 laufen wie ein Bürstenbinder – мчати, як очманілий

kleben wie Pech – липнути як реп'ях
 arbeiten wie ein Dachs – працювати як віл
 жити, як бобер в салі
 вертить языком, як корова хвостом
 летить, як стріла
 остогиднути, як собаці редька

У семантичному відношенні перші компоненти вербальних фразеологізмів можуть виражати

дію:

laufen/rennen wie ein Bürstenbinder,
 носиться, мов дурень з писаною торбою
 shake like a leaf

говоріння:

schwätzen wie eine Elster
 говорити як по написаному
 speak like a book

фізичний стан:

schlafen wie ein Bär
 спить як убитий
 sleep like a log

стан:

dastehen wie ein lackierte Affe
 стоїть як вкопаний
 flow like a river

трудоий процес:

arbeiten wie ein Pferd
 працювати як віл
 work like a horse

Так як перший компонент вербальних фразеологізмів із значенням порівняння можна позначити літерою V, то їхня структурно-синтаксична модель буде мати такий вигляд: V wie / like / як X, (де X – порівнювальна частина звороту).

Отже, в українській та німецькій мовах цей клас представлений найширше на відміну від англійської мови.

Другу за кількістю групу складають ад'єктивні фразеологічні одиниці. Ад'єктивними слід вважати фразеологічні одиниці, які функціонально співвідносяться з прикметниками, тобто головним компонентом яких являється прикметник, а в якості залежного – іменник. Найбільш повно цей клас представлений в англійській мові і складає 45% від загальної кількості фразеологізмів. В німецькій мові цей клас представлений не так широко і становить 18% від загальної кількості. В українській мові кількість фразеологізмів цього класу становить 8%.

Напр.: smooth as glass – чистий, як скельце
 sweet as honey – солодкий, як мед
 gentle as a lamb – покірний як ягня
 as dumb as a fish – німий як риба
 free as a bird – вільний як птах
 keusch wie eine Lilie – чиста як лілія
 dumm wie Bohnenstroh – тупий як тетеря
 schwarz wie die Nacht – чорний як смола
 alt wie ein Rabe – старий як світ
 блідий як смерть
 злий як собака
 мокрий як хлющ
 німий як риба

У семантичному відношенні перші компоненти – прикметники – можна поділити на:

1. Прикметники, які характеризують колір:

as black as midnight
 as green as grass

gelb wie ein Eidotter
 weiß wie Schnee

червоний як рак
 блідий як смерть

2. Прикметники, які характеризують внутрішні властивості і якості живих істот:

busy as a bee

kühn wie Adler

happy as a lark
quite as a mouse

weich wie Butter
dumm wie Bohnenstroh

злий як собака
мокрий як хлющ
німий як риба

3. Прикметники, які характеризують зовнішність живих істот:

as fat as butter
as thin as loath

schlank wie eine Tanne
steif wie ein Bessen

струнка як тополя
гарна як яблуко

Слід зазначити, що іноді в якості залежних компонентів можуть виступати власні імена.

Напр.:

as patient as Job
as proud as Lucifer
as pleased as Punch

fresch wie ein Oskar
ran wie Blucher
alt wie Methusalem

худий як Кошій Безсмертний
багатий як Крез

Слід також зазначити, що фразеологічні одиниці із загальними значеннями порівняння допускають взаємозамінюваність як головного так і залежного компонентів. Особливо поширене це явище в англійській мові.

Напр.: as changeable as the moon / a weathercock;
close as an oyster / wax;
true as a flint / steel;
cheerful / merry as a cricket / a lark, a larry, a sand boy;
as black as ink / crow, raven, sloe, coal, ebony, jet;
eigensinnig wie ein Kutschkasten / Panzer;
здоровий як бик / дуб;
гарна / вродлива як яблучко;
червоний як рак / мак

Такі англійські порівняльні фразеологічні одиниці займають перше місце в цій групі завдяки розвинутій системі взаємозамін. Наступна третя група малочисельна.

Діеприкметникові фразеологічні одиниці найбільш представлені в німецькій мові і складають 4% від загальної кількості фразеологізмів із значенням порівняння. В англійській мові цей показник становить 2%, в українській мові ця модель представлена нечисельно.

Напр.:

dastehen wie ein begossener Pudel;
aussehen wie das blühende Leben;
висушений як таранька;
pleased as Punch;

Як і в ад'єктивних, в фразеологічних одиницях цього типу їх перші компоненти характеризують внутрішні та зовнішні якості живих істот. Напр.:

aufgedonnert wie ein Pfau;
gerührt wie Apfelmus;

Партиципiальні фразеологізми мають таку структурно-синтаксичну модель:

Pt wie / as / як X

Наступна група фразеологізмів є більш чисельна. Субстантивні фразеологічні одиниці – це іменники, які позначають людину, частини тіла, конкретні предмети, а також абстрактні поняття.

Цей клас найбільш представлений в українській мові і становить 29% від загальної кількості фразеологізмів із значенням порівняння. Напр.: *голова як решето; язик як лопата; голова мов макітра; як сорока на кілку*. В німецькій мові кількість фразеологізмів становить 16% від загальної кількості. Напр.: *ein Kerl wie ein Baum; Gesicht wie Pfannkuchen; ein Himmel wie ein Sack; ein Gefühl wie Weihnachten*. Найменше представлений цей клас в англійській

мові. Кількість субстантивних фразеологізмів становить 3% від загальної кількості. Напр.: *a constitution like a horse; like a house on fire; a mind like a steel trap*.

Субстантивні фразеологізми мають наступну модель: S wie / as / як X

Останню також багаточисельну групу складають фразеологізми на зразок речення. В трьох порівнювальних мовах існує велика кількість фразеологічних одиниць, які по своїй структурі співвідносяться з реченням. До цієї групи відносять прислів'я, приказки крилаті вирази, тощо.

На думку Н.Н. Амосова, прислів'я і приказки є притчами-мініатюрами, особливостями яких є функціонування у синтаксично замкнутому вигляді, вони виконують функцію комунікації, а не номінації, цілісне значення їм не властиве, в систему мови вони не входять. Це автономні самовичерпні і за структурою і за змістом речення.

Як і фразеологічні сполучення, прислів'я, приказки мають план вираження і план змісту – означуване та означуюче, тобто вони є двосторонніми знаками мови.

Безумовно, прислів'я і приказки мають фігуративний характер і вказують на зв'язок, що лежить в основі образів.

Речення завжди ситуативно прив'язані, несуть інформацію про конкретні явища і не допускають синонімічної зміни на зразок знаків-фразеологізмів, виконують комунікативну функцію. Такі судження наводили М.Ф. Алефіренко та Я.А. Баран [1; 3]. В багатьох прислів'ях, в тій чи іншій формі, розкривається концепт порівняння. У прислів'ях відображено досвід не лише багатьох народів. Тому це також цікавий матеріал для лінгвокраїнознавчих досліджень.

Слід зазначити, що кількість фразеологізмів із структурою речення в порівнювальних мовах приблизно однакова і становить: в англійській мові – 30%, в німецькій мові – 31%, в українській мові – 32% від загальної кількості фразеологізмів.

Наступна таблиця дасть відповідь на питання щодо аналізу компонентів.

Таблиця 1

Група фразеологізмів із значенням порівняння	Відносна кількість ФО, %		
	Англ. мова	Нім. мова	Укр. мова
1. дієслівні	20	31	30
2. ад'єктивні	45	18	8
3. дієприкметникові	2	4	1
4. іменникові	3	16	29
5. прислів'я, приказки	30	31	32

Дані таблиці свідчать про більшу структурну подібність фразеологізмів української та німецької мов. Відзначається перевага дієслівних ФО, а також достатня питома вага іменникових.

Ад'єктивні фразеологічні одиниці найбільш представлені в англійській мові. Це відбувається завдяки високому рівню синонімії та паралельних конструкцій, представлених в англійському мовленні.

Таким чином, порівняльні ФО мають широкую розгалужену систему відношень, від якої залежать їх різноманітні значення. З'ясування системних і структурних зв'язків цих одиниць дає можливість отримати повну картину таких зв'язків у фразеології в цілому. Аналізовані фразеологізми яскраво відображають національно-культурну специфіку образної системи та реалій зіставлюваних мов.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алефіренко Н.Ф. Фразеологическое значение в системе семантических единиц других уровней языка // Теоретические проблемы семантики и ее отражение в одноязычных словарях. – Кишинев: Штиница, 1982. – С. 176 – 180.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – Л., 1963. – 186 с.
3. Баран Я.А. Основні питання загальної та німецької фразеології. – Львів: Вища шк., 1980. – 155 с.
4. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке // Виноградов В.В. Лексикология и лексикография: Избр. труды. – М.: Наука, 1986. – 342 с.
5. Електронний словник порівнянь. – Ел.ресурс: <<http://www.mova.info/Page2.aspx?11=64>>
6. Івченко А.О. Фразеологія українських народних говорів: ономазіологічний, ареальний, етимологічний аспекти : Автореф. дис. ... д-ра філол. наук (10.02.04) / НАН України. – К., 2000. – 36 с.

7. Коваль В.И. Восточнославянская этнофразеология: деривация, семантика, происхождение. – Гомель: Гомельск. ун-т им. Ф.Скорины, 1998. – 213 с.
8. Кунин А.В. Некоторые вопросы английской фразеологии // Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь. – М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1955. – С. 1433 – 1455.
9. Лабінська Б.І. Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини : Автореф. дис. ... канд. філол. наук (10.02.04) / Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 2004. – 20 с.
10. Лебеденко Ю.М. Фразеосемантична група з компонентом „хата” в українській мові: структурно-семантичний та етнокультурний аспекти: Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Харків, 2006. – 22 с.
11. Левченко О.П. Безеквівалентна російська і українська фразеологія: Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01, 10.02.02 / Львів. держ. ун-т ім. І.Франка. – К., 1995. – 23 с.
12. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. – К.: Наук. думка, 1973. – 280 с.
13. Смит Л.П. Фразеологія англійського мови. – М.: Дрофа, 1998. – 158 с.
14. Телия В.Н. Что такое фразеология. – М.: Наука, 1966. – 93 с.
15. Makkai Adam. Idiom Structure in English. – The Hague: Mouton de Gruyter, 1972. – 207 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Людмила Лисенко – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Наукові інтереси: компаративна фразеологія, лінгвокультурологія.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З БРИТАНСЬКИМ ЕТНОКУЛЬТУРНИМ СЕМАНТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В ЯКОСТІ ЕВФЕМІСТИЧНИХ ПЕРЕЙМЕНУВАНЬ

Ольга НАГОРНА (Хмельницький, Україна)

У статті розглянуто приклади функціонування фразеологізмів з британським етнокультурним семантичним компонентом в якості евфемістичних перейменувань та виявлено обов'язкову передумову їх успішного застосування у мовній діяльності.

The examples of functioning of phraseological units with the British ethnocultural semantic component in the quality of euphemistic renamings are investigated in the paper. The obligatory pre-condition of their successful application in the speech activity is discovered.

Актуальність вивчення евфемії визначається тим, що в останні десятиліття використання евфемізмів в різних жанрах характеризується особливою інтенсивністю, вони набувають широкого поширення в суспільно значимих сферах мовної діяльності.

В різний час вивченням евфемізмів займалися такі вітчизняні і зарубіжні учені, як Г.П. Грайс, Б.О. Ларін, Г.Пауль, Л.В. Щерба тощо. На сучасному етапі проблеми евфемії розглядаються в роботах Ж.Ж. Варбот, В.Б. Великороди, С.М. Григораш, Т.А. Ковальової, Л.П. Крисіна, О.І. Манютіної, А.М. Прудивус та ін.

Незважаючи на різноманіття аспектів, в яких вивчається евфемія, чимало питань зберігають дискусійний характер, наприклад, не розроблені надійні критерії виділення фразеологічного евфемізма, відсутня його загальноприйнята дефініція тощо.

Огляд теоретичного і практичного матеріалу дозволяє зробити висновки про основні функції евфемізмів. Відтак, евфемізми можуть використовуватись:

- для заміщення прямих назв предметів та явищ, що “лякають”;
- при небажанні прямо називати щось неприємне;
- для позначення чогось непристойного, невідповідного існуючому етикету;
- при небажанні образити співрозмовника;
- для викривлення чи маскуванню істинної суті явища [3: 30; 4: 11].

Слід зазначити, що в основі нового найменування повинна лежати ознака, яка досі не була використана, при цьому адресат має бути в змозі співвіднести сенс прямого і непрямого найменувань [4: 11].

Серед загальноживаних евфемізмів спостерігається велика кількість одиниць, утворених способом фразеологізації. У фразеологічних евфемізмах відображається подвійна інтенція мовця: позначення об'єктів дійсності й вираження ставлення до них за допомогою виразних мовних засобів (відображається у фразеологізації) та субституція номінацій, що асоціюються з негативним денотатом (відображається в евфемізації) [1: 19].

Отже, на відміну від евфемізмів-одиничних слів, фразеологічні евфемізми мають додаткові конотації, повніше відбивають культурно-соціальний сенс нової назви, є